

Tuomas Pöysti

ETT BEGRIPLIGT SPRÅK UTGÖR GRUNDEN FÖR DELAKTIGHET

Ett begripligt språk hör till de ofrånkomliga förutsättningarna för delaktighet i samhället. Utan ett språk och den förståelse som hör samman med språket kan vi inte föra någon samhällelig diskussion, få information eller sköta ärenden hos myndigheter eller vid domstolar. I mitt anförande redogör jag för några iakttagelser om tillgodoseendet av delaktigheten särskilt utifrån de grundläggande fri- och rättigheter som hör samman med ett begripligt språk.

De grundläggande fri- och rättigheterna tillkommer envar

Delaktigheten är en princip som har anknytning till flera grundlagsparagrafer. Den anknyter bl.a. till konstitutionens uppgift att främja rättvisa i samhället (1 §) samt till principen om demokrati (2 §). Kravet på delaktighet för var och en härrör sig även från jämlikhetsprincipen (6 §). Till yttrandefriheten (12 §) hör å sin sida rätten att delta i samhälleliga och privata diskussioner på ett begripligt språk. I den paragraf som berör röst-rätten och rätten till inflytande (14 §) bestäms det

att det allmänna ska främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Också de kulturella rättigheterna (16 §) är viktiga med tanke på delaktigheten. En dimension som berör delaktigheten och tillhandahållandet av möjligheter att utöva inflytande finns även i de paragrafer som berör rättsskyddet och god förvaltning (21 §) samt ansvaret för miljön (20 §).

I de grundlagsbestämmelser som berör delaktigheten finns en tydlig anknytning till språket. Språket utgör plattformen för samhällelig delaktighet och för all kommunikation samt allt utbyte av information. Språket utgör också grunden för rättsordningens begriplighet – i en rättsstat ska lagstiftningen vara förutsebar, offentlig och allmänt tillgänglig.¹ Försummelser av de språkliga

¹ Bl.a. EU-domstolen och Europadomstolen har i sin rättspraxis uppställt dessa kriterier för lagstiftningen i en rättsstat. Se t.ex. i fråga om den straffrättsliga legalitetsprincipen EU-domstolens dom (stora avdelningen) 5.12.2017 i målet C-42/17, M.A.S och M.B., punkterna 53–56, och dess dom 28.3.2017 i målet Rosneft, C-72/15, punkt 162. Europadomstolen har meddelat bl.a. följande domar som berör lagstiftningsbegreppet i samband med individens straffansvar: Del Rio Prada v. Spain [GC], § 91; S.W. v. the United Kingdom, § 35; Kokkinakis v. Greece, § 40; och G. v. France, § 25.

rättigheterna och användningen av ett alienerande språk hindrar tillgodoseendet av delaktigheten, rättsskyddet och rätten till god förvaltning.

De språkliga rättigheterna regleras i 17 § i grundlagen. Det allmänna ska tillgodose landets finskspråkiga och svenskspråkiga befolknings kulturella och samhälleliga behov enligt lika grunder. I grundlagen finns dessutom bestämmelser om att samer, romer och de som använder teckenspråk har rätt till sitt eget språk. Rätten att använda sitt eget språk och att få tolkningshjälp i myndighetsärenden härstammar även från de internationella normerna om mänskliga rättigheter och från den nordiska språkkonventionen.

De språkliga rättigheterna är inte några lösräckta rättigheter. Grundlagsutskottets och de högsta laglighetsövervakarnas praxis visar att de språkliga rättigheterna hör samman med rätten till adekvat och god betjäning. T.ex. inom social- och hälsovården är tillgången till patientjournaler och tjänster på patientens eget språk av mer omfattande rättslig betydelse än de språkliga rättigheterna. Det är fråga om att tillgodose rätten till tjänster av god kvalitet, patientsäkerheten och god förvaltning.²

De grundläggande fri- och rättigheterna tillkommer envar, såväl personer som hör till majoritetsbefolkningen som dem som hör till olika minoriteter. De språkliga rättigheterna begränsar sig dock inte till bestämmelserna om nationalspråket, och tryggheten av de språkliga rättigheterna omfattar inte bara tillgodoseendet av de språkliga minoriteternas rättigheter. Olika minoritetsgrupper är emellertid ofta i större behov av det skydd som grundlagen erbjuder än majoritetsbefolkningen. Den moderna rättsstaten skiljer

sig från systemet med majoritetsstyre uttryckligen i och med det grundlagsenliga skydd som minoriteterna åtnjuter. Med tanke på delaktigheten är det dock viktigt att de grundläggande fri- och rättigheterna appellerar till var och en.

Förvaltningspråket får inte försvåra saker

Kravet på ett klart, sakligt och begripligt språk utgör en del av rättsskyddet och av god förvaltning, som var och en har rätt till. Även principen om att förvaltningen ska vara transparent och öppen samt kunna övervakas, som är en mer omfattande princip än offentlighetsprincipen, förutsätter att saker kommuniceras på ett begripligt sätt. Språket inom förvaltningen får inte vara alienerande eller försvåra saker.

Inom justitiekanslerns laglighetskontrollpraxis, liksom i förarbetena till förvaltningslagen, har kravet på ett gott språkbruk allmänt förknippats med möjligheten att få en begriplig helhetsbild av ärendena. Till kravet på ett gott språkbruk hör ett sådant uttryckssätt att kunderna inom förvaltningen kan förväntas förstå ärendets innehåll och få tillräcklig information om saken. Myndigheters dokument, meddelanden och anvisningar ska utarbetas på ett gott och begripligt språk. Vid utarbetandet av ett dokument ska man fästa vikt vid att dess innehåll utgör en konsekvent och lättbegriplig helhet.³ Detsamma gäller naturligtvis också myndigheters webbtjänster. Det är viktigt att kunden får en helhetsbild av saken, särskilt då ärenden uträttas via flera olika kanaler eller då flera myndigheter

² Se grundlagsutskottets utlåtande GrUU 63/2016 rd om regeringens proposition med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och av socialvårdslagen (rörande sjukhus med omfattande jour). Se också biträdande justitiekanslerns beslut OKV/1327/1/2016 om tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i samband med Kanta-tjänsten (Justitiekanslerns berättelse för år 2017, s. 164).

³ Se detaljmotiveringen till 9 § i förvaltningslagen och regeringens proposition med förslag till förvaltningslag RP 72/2002 rd. Beträffande den senaste laglighetskontrollpraxisen, se biträdande justitiekanslerns avgörande OKV/2019/1/2017 om användarvänligheten i fråga om arbets- och näringsbyråernas webbtjänst (se s. 199).

är delaktiga i förvaltningsförfarandet rörande ett visst ärende.

Inom laglighetskontrollen av förvaltningen, där justitiekanslern undersöker klagomål, utför planmässig övervaknings- och inspektionsverksamhet samt undersöker ärenden på eget initiativ, granskas ärendena ofta med avseende på de allmänna förutsättningarna för tillgodoseendet av individens rättigheter. Med dessa förutsättningar avses sådana omständigheter som ska föreligga för att individens fri- och rättigheter ska kunna tillgodoses. Även om klagomålen i allmänhet gäller enskilda ärenden, öppnas via dem ofta ett vidare perspektiv på förutsättningarna för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna och rätten till delaktighet.

I systemet med två nationalspråk finns det ofta problem med hur systemet fungerar i praktiken. Den snabba arbetstakten inom förvaltningen leder lätt till att de rättigheter som anges i språklagen ges en alltför snäv tolkning. Ett strukturellt problem vid tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna utgörs av den begränsade tillgången till personal och av svårigheterna vid personalrekryteringen. Detta problem har drabbat också sådana tjänster som är avsedda för personer i en särskilt sårbar ställning, exempelvis det svenskspråkiga barnskyddet i huvudstadsregionen.⁴ Vidare har man inom justitiekanslerns laglighetskontrollpraxis fäst vikt vid behovet av att ordna utbildning också på svenska.⁵

Laglighetskontrollen har också visat att det förekommit svårigheter vid tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna i samband med vissa privata tjänster och privatiserade offentliga tjänster. Biträdande justitiekanslern har bl.a. uppmärksammat att den litteratur som hör till examenskra-

ven för advokatexamen finns att tillgå enbart på finska, vilket strider mot den grundlagsenliga jämlikheten och mot de språkliga rättigheterna samt mot diskrimineringslagens bestämmelser om förbudet mot diskriminering.⁶ Den bristande tillgången till allmänt bindande kollektivavtal på svenska utgjorde å sin sida ett problem i samband med beredningen av revideringen av självstyrelselagen för Åland.

I framtiden kommer en allt viktigare strukturell förutsättning för tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna att utgöras av att båda nationalspråken beaktas i samband med digitala tjänster. De digitala tjänsterna ska kunna användas av den finsk- och svenskspråkiga befolkningen på lika villkor. Beklagligt ofta har dock den svenskspråkiga informationen på webben varit alltför snäv. I justitiekanslerns beslutspraxis har kritik riktats mot brister bl.a. i Kanta-tjänsten och i Energi-marknadsmyndighetens webbtjänst.⁷

Ett begripligt språk hör också till god lagberedningssed

Kravet på att man ska ge en begriplig helhetsbild av saken och använda ett tydligt språk gäller också lagstiftningen och lagarnas motiveringar. Av en god lag framgår det på ett tydligt och kärnfullt sätt vilka rättigheter och skyldigheter som regleras, samt vad som är lagens syfte. Till detta hör också en viss pedagogisk aspekt, som innebär att lagen ska öppna sig för tillämparna och för dem som är föremål för de föreskrivna förpliktelserna. En god regeringsproposition ska ge en

⁴ Se biträdande justitiekanslerns beslut OKV/210/1/2017 om tillgången till barnskyddstjänster på svenska (Justitiekanslerns berättelse för år 2017, s. 96).

⁵ Se t.ex. biträdande justitiekanslerns beslut OKV/1201/1/2016 om anordnandet av svenskspråkig utbildning för räddningsbefalet (Justitiekanslerns berättelse för år 2017, s. 140).

⁶ Se biträdande justitiekanslerns beslut OKV/376/1/2017 (Justitiekanslerns berättelse för år 2017, s. 186).

⁷ Se biträdande justitiekanslerns beslut OKV/1327/1/2016 (Justitiekanslerns berättelse för år 2017, s. 164) och OKV/1674/1/2015 (Justitiekanslerns berättelse för år 2016, s. 154).

begriplig helhetsbild av hur det föreslagna system som innefattar olika rättigheter och skyldigheter är avsett att fungera. Inom lagberedningen borde man således fästa betydligt större vikt än för närvarande vid språket som grund för förståelse och delaktighet. En lag som har avfattats på ett byråkratiskt språk, som har en alltför stor prägel av konsultspråk eller som annars belastas av ett svårbegripligt språk fjärrar människor från delaktigheten i samhället och fördunklar saker. Ett otydligt språk försämrar också lagens begriplighet och styrande verkan. Det bör således reserveras tillräckligt med tid och rum för lagberedningen, eftersom lagberedarna behöver tid att tänka och läsa igenom vad de skrivit.

Inom lagberedningen borde man satsa mer förutom på tydliga formuleringar och begriplighet även på att skära ner textmängderna och fokusera på det väsentliga. I samband med justitiekanslerns förhandsgranskning av författningarna har man nämligen noterat att de avsnitt i regeringspropositionernas allmänna motiveringar som berör allmänna frågor i många fall har svällt ut. Ofta är det dock bättre med kortfattade formuleringar, även om detta så klart inte alltid är fallet. Regeringspropositionernas detaljmotiveringar är näst efter riksdagsutskottens betänkanden de viktigaste dokument som styr tillämpningen av nya lagar. I de delar av motiveringarna som berör lagstiftningsordningen och förhållandet till grundlagen görs en samlad analys av frågor som berör de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna. Det finns således skäl att fästa större vikt än för närvarande vid kvaliteten på detaljmotiveringarnas innehåll och vid deras styrande verkan.

Frågor som berör språket borde beaktas också i samband med remissförfarandet, som med tanke på delaktigheten är en av de viktigaste faserna inom lagberedningsprocessen. Laglighetskontrollen har visat att det förekommer problem

när det gäller att genomföra remissförfarandet på ett tillbörligt sätt, och särskilt när det gäller att genomföra förfarandet på svenska. Justitiekanslern har meddelat flera avgöranden om denna fråga och uppmärksammat den i flera utlåtanden i samband med lagberedningen. Justitiekanslern riktade kritik t.ex. mot den proposition om en myndighet för tillväxttjänster som hänförde sig till landskapsreformen, på grund av att tidsfristen för inlämnandet av remissyttranden var mycket kort och på grund av att det material som sändes på remiss inte hade översatts till svenska, så som språklagen förutsätter.⁸

Enligt en lagtillämpning som främjar tillgödoseendet av de grundläggande fri- och rättigheterna skulle det vara motiverat att offentliggöra också sådan information på svenska som enligt språklagen inte nödvändigtvis måste finnas tillgänglig på svenska.⁹ Språklagens bestämmelser om föreskrivna rättigheter och skyldigheter ska således inte tolkas alltför snävt, utan ur en synvinkel som möjliggör omfattande delaktighet samt tryggnad av möjligheterna att utöva inflytande och få information.¹⁰ Justitiekanslern har i sin beslutspraxis konstaterat att såväl grundlagens jämlikhetsbestämmelse och diskrimineringsförbud som diskrimineringslagen kräver att det material som sänds på remiss översätts i tillräckligt stor omfattning. Saken behandlades t.ex. i ett klagomålsärende där man tog ställning till det sätt på vilket social- och hälsovårdsministeriet hade agerat då ministeriet begärt kommentarer till förslaget om kvalitetsrekommendation för äldre-service. Biträdande justitiekanslern konstaterade att kvalitetsrekommendationen utgjorde ett viktigt dokument med tanke på styrningen

⁸ Se justitiekanslerns utlåtande OKV/30/20/2018 (s. 65).

⁹ Se t.ex. justitiekanslerns beslut OKV/384/1/2015 om offentliggörandet av samförståndsprotokollet mellan Finland och Nato (Justitiekanslerns berättelse för år 2015, s. 48).

¹⁰ Se t.ex. justitiekanslerns beslut OKV/178/1/2017 om beredningen av båt- och motorcykelskatt (Justitiekanslerns berättelse för år 2017, s. 53–54).

av äldre servicen och tillgodoseendet av rätten till inflytande. Därför skulle det ha varit motiverat att låta översätta rekommendationen i sin helhet till svenska och ge de svenskspråkiga remissinstanserna samma tid som de finskspråkiga instanserna att ge ett yttrande om rekommendationen, trots att språklagen i sig inte ovillkorligen förutsatte att utkastet skulle översättas.¹¹

Brådskan och svårigheterna vid planeringen av lagberedningsarbetet samt anhopningen av ärenden verkar orsaka problem också för laggranskningen. Laglighetskontrollen har visat att det inte alltid finns tid att genomföra någon laggranskning alls, inte ens i fråga om viktiga regeringspropositioner, och än mindre på båda nationalspråken. Dessutom har det framgått att det förekommit skillnader i fråga om innehållet i olika språkversioner, både i regeringspropositioner och i lagar som godkänts av riksdagen.¹² Vid justitiekanslersämbetet undersöker vi som bäst detta problem och vilka åtgärder som bör vidtas inom ramen för laglighetskontrollen.

Det faktum att bedömningen av lagstiftningsreformernas kumulativa verkningar är knapphändig utgör ytterligare en uppenbar svaghet både på ett allmänt plan och med tanke på tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna. En samlad bedömning av dessa frågor ingår bl.a. i regeringens berättelse om språklagstiftningen. Det finns dock en risk för att kopplingen mellan berättelsens bedömning och den bedömning som utförs i samband med enskilda lagstiftnings- och reformprojekt förblir alltför svag.

Artificiell intelligens kräver mänsklig kontroll

I framtiden kommer förvaltningen genomgående att vara digital, och inom den framtida förvaltningen kommer man i stor omfattning att använda sig av automatiserade förfaranden och automatiskt beslutsfattande. Beslutsverksamheten, styrningen av informationsflödena och kundrådgivningen kommer att översättas till dataprogramkoder och algoritmer som bygger på statistiska slutledningar och eventuellt också på maskininlärning. Programkoderna blir då ett viktigt arbetsspråk i samband med förvaltningen och rättsordningen. Detsamma gäller även samhällslivet på ett mer allmänt plan, och programmering kommer att bli ett arbetsredskap som delvis kan jämföras med skrivkunskap.

Kodens tvingande form förbättrar beslutsfattandets konsekvens, enhetlighet och effektivitet, och möjligheterna att effektivt utnyttja stora informationsmängder med hjälp av algoritmer förbättrar beslutsfattandets kvalitet. En risk är dock att slutledningarna och beslutsfattandet blir ett svart hål som inte kan bedömas på ett mänskligt plan.

I framtiden måste man således både vid lagberedningen och i samband med utvecklandet av förvaltningen fästa särskild vikt vid att det automatiska beslutsfattandet ska vara möjligt att översätta och de facto översätts så att det blir tillgängligt för mänsklig bedömning. Inom Europarådet bereds redan politikrekommendationer och eventuella bindande internationella rättsliga instrument om saken.¹³ Denna fråga har väckt också

¹¹ Se biträdande justitiekanslerns svar OKV/1177/1/2017.

¹² Också Ålands landskapsregering har uppmärksammat denna fråga, se Ålands landskapsregerings beslut dnr ÅLR 2018/7825, 20.12.2018. Justitiekanslern prövar vilka fortsatta åtgärder saken kräver (OKV/1888/1/2018).

¹³ Regleringen av artificiell intelligens och den artificiella intelligensens konsekvenser för de mänskliga rättigheterna och rättsstaten var ett centralt tema under den tid Finland svarade för ordförandeskapet i Europarådets ministerkommitté 21.11.2018–17.5.2019. Justitiekanslern deltog i paneldebatten vid den högnivåkonferens om regleringen av artificiell intelligens som ordnades i Helsingfors. Angående Europarådets arbete rörande artificiell intelligens, se <https://>

de aktörer som svarar för grundlagstillsynen samt laglighetsövervakarna i olika europeiska länder. T.ex. i Frankrike har grundlagsrådet förutsatt att man ska se till att tjänsteansvaret kan realiserars och principerna för god förvaltning tillgodoses i samband med det automatiska beslutsfattandet. Detta betyder bl.a. att ett beslut och dess motivering alltid ska delges parten och besvärsgörandet på ett naturligt och begripligt språk. Grundlagsrådet förhåller sig dessutom mycket kritiskt till användningen av självkorrigering algoritmer i beslutsfattandet inom förvaltningen. Enligt grundlagsrådet får program som bygger på artificiell intelligens inte användas inom den offentliga förvaltningen om programmen inte kan kontrolleras och om programmens funktionsprinciper och grunderna för besluten inte kan översättas till ett naturligt språk.¹⁴

I Finland har riksdagens grundlagsutskott uppmanat justitieministeriet att bedöma behovet av allmän lagstiftning om automatiskt beslutsfattande. Grundlagsutskottet har också uppställt tydliga krav på att tjänsteansvaret ska kunna realiserars och principerna om god förvaltning tillgodoses.¹⁵ I samband med justitiekanslerns förhandsgranskning av författningarna uppmärksammas uttryckligen dessa omständigheter, samt de krav som ställs i EU:s dataskyddsförordning.

Ett av de grundläggande krav som ska garanteras i en rättsstat är alltså att det automatiserade beslutsfattandet och de beslut jämte motiveringar som utarbetas automatiskt är begripliga. I den etiska stadga om användningen av artificiell intelligens inom rättsväsendet som har utarbetats av Europarådet betonas den mänskliga kontrollen av

artificiell intelligens. Till kontrollen hör att algoritmerna och programmets funktionsprinciper ska kunna granskas och bedömas på människors språk. Behandlingen av information och beslutsfattandet i systemet ska ske på ett begripligt sätt.¹⁶ Den bakomliggande principen är att människan har rätt att bli bedömd av en annan människa på individuella grunder.

Det finns även mer omfattande bestämmelser om begripligheten av den förvaltning som bygger på datateknik. I Finland trädde lagen om tillhandahållande av digitala tjänster i kraft den 1 april 2019. Lagen innehåller bestämmelser om genomförandet av EU:s tillgänglighetsdirektiv. Den offentliga sektorns webb- och mobilapplikationer ska vara tillgängliga för var och en, och det språk som används i dem ska vara begripligt. Det krav på begriplighet som föreskrivs i lagen utgör också en mycket viktig princip för god förvaltning, liksom tolkningen av kravet ur användarens synvinkel. Då förvaltningen digitaliseras allt mer skulle det finnas skäl att fästa ännu större vikt vid detta än förut, så att förvaltningen verkligen präglas av tydlighet och begriplighet.

Slutledningar

Språket hör till de mest grundläggande redskapen för delaktighet, och det är fast förknippat med rättsskyddet och med god förvaltning. Den som utråder ärenden inom förvaltningen har rätt att få saklig, begriplig och klar information om skötseln av sina ärenden samt en helhetsuppfattning om vilka åtgärder som krävs i varje enskilt fall.

www.coe.int/en/web/artificial-intelligence/home (sidan besöktes 19.3.2019).

¹⁴ Se Frankrikes grundlagsråds avgörande CC 2018-765, 12.7.2018 angående grundlagssynligheten av den lagstiftning som krävdes i Frankrike till följd av att EU:s dataskyddsförordning trädde i kraft.

¹⁵ Se grundlagsutskottets utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om behandling av personuppgifter i migrationsförvaltningen (GrUU 62/2018 rd).

¹⁶ Europarådets kommission för effektivisering av rättsväsendet, Council of Europe, Commission for the Efficiency of Justice CEPEJ, European Ethical Charter on the use of Artificial Intelligence in judicial systems and their environments, Council of Europe, Strasbourg 2018, tillgänglig på adressen <https://rm.coe.int/ethical-charter-en-for-publication-4-december-2018/16808f699c> (sidan besöktes 18.3.2019).

De språkliga rättigheterna har en stark grundlagsfäst ställning. De problemen som förekommer hänför sig således i huvudsak till hur de språkliga rättigheterna tillgodoses i praktiken. För att rättigheterna för alla som är bosatta i Finland ska tillgodoses ska språket inom förvaltningen vara begripligt och klart, så att språket gör det lätt för människor att utträta sina ärenden. Detta gäller också sådana digitala tjänster som tillhandahålls via flera olika kanaler, samt den förvaltning som berör arbetslivet och sociala förmåner, vilken omfattar flera olika aktörer.

Både de krav som ställs på lagstiftningen i dagens europeiska rättsstat och principerna om god lagberedningssed förutsätter att man använder sig av ett begripligt språk och ett kärnfullt uttryckssätt. Inom lagstiftningen blir texterna allt längre, medan budskapet ibland inte kommer fram tillräckligt tydligt. En kärnfull text som avfattats på ett begripligt och tillräckligt enkelt språk är bättre än en text som svävar ut åt olika håll och är svårtydbar. Man bör i större utsträckning än förut sträva efter att regeringspropositionernas text blir pedagogiskt utformad och tillräckligt kortfattad. Till de största hindren för detta hör brådskan och de knappa resurserna, som gör att lagberedarna inte har tid att tänka eller skriva klart. Problemen vid lagberedningen förs sedan

vidare, och leder till att lagen inte får den samhälleliga styrningsverkan som den är avsedd att ha. Lagens kommunikativa egenskaper är ett område som kunde utvecklas inom lagberedningen.

Också när det gäller det svenska språkets ställning ligger problemen på det praktiska planet. Jämlikhetsproblem föranleds bl.a. av brådskan och av de begränsade resurserna. Det är väsentligt att se till att båda nationalspråken ges tillräcklig synlighet också i samband med digitala tjänster.

I framtiden kan dock det väsentligaste problemet i anslutning till språket och delaktigheten vara förknippat med huruvida man lyckas över-sätta de automatiserade förfarandena så att de kan bedömas på människors språk. Översättnings-möjligheter måste redan i planeringsskedet inkluderas i de automatiska system som används inom förvaltningen. Detta kräver ny allmän lagstiftning om automatiskt beslutsfattande och om möjligheterna att bedöma de system som hör samman med detta. Vid beredningen av användningen av artificiell intelligens och automatiseringen av förvaltningen och dess informationsflöde ska man dessutom systematiskt säkerställa att funktionerna inom förvaltningen är begripliga och möjliga att kontrollera på ett mänskligt plan.